

TOPLUMSALLAŞMA SÜRECİNİN ‘TOPLUMSANALLAŞMA’ BAĞLAMINDAKİ YOLCULUĞU¹

İbrahim KURT²

Özet

Günümüzde bireyin, ailesi, arkadaşları, okul ve medya ile birlikte toplumun sahip olduklarını alması ve öğrenmesi imkanları genişlerken, bireysel olarak daha çok insan-makine etkileşmesine maruz kalmaktadır. Teknolojinin ilerlemesi ile birlikte birçok faydasını gördüğümüz bilim çağı insanlara birçok fırsatlar sunmaya devam etmektedir. Tabii ki teknolojinin getirdikleri ve verdikleri olduğu gibi aldıkları ve götürdükleri de olmaktadır. Toplumsallaşmaya sağladığı katkıları ve bireysel kazanımlarıyla topluma, bireye yeni kapılar açmıştır. Toplumun sosyalleştirme araçlarını daha aktif hale getiren ve onları da etkileyen yapısıyla özellikle sanal alandan, bireysel olarak ve toplumsal olarak etkilenmemek veya etki altında kalmamak mümkün olmamaktadır. Böylece ‘toplumsal’ olanla birlikte ‘toplumsal’ olan da kendini göstermektedir. Karşımıza çıkan durum, eğitimciler, sosyologlar, ve bu sahaya ilgisi olan diğer alanlar açısından çalışılması gereken bir hal almaya başlamıştır. İlerleyen teknoloji ile birlikte sosyalleşme araçlarına bir yenisi daha mı ilave olacak ve ya bu fonksiyonunu ileride başka pozisyonlara doğru taşıyacak mı? Bu araştırma da toplumsallaşma süreci ve teknolojinin özellikle sanal ayağının topluma ve toplumsallaşmaya olan etkileri incelenecektir.

Anahtar kelimeler: birey, toplum, sanal, toplumsallaşma, toplumsanallaşma.

A JOURNEY OF SOCIALIZATION PROCESS IN SOCIO- VIRTUALIZATION CONTEXT

Abstract

In contemporary society, the individual has now many additional opportunities for socialization above and beyond the usual conventional socialization processes including family, friends/peers, school, and the media. As the individual is exposed to more human-technological interaction in each of these socializing processes, the benefits become evident: many more opportunities for socialization are available within each of the processes. Socialization tools such as social media, availability of data/information, and instantaneous connectivity, make these interactions much more accessible to wide age ranges with the potential to affect the structure of the socialization of an individual's virtual space, and to their personal connectivity to others. In this article anecdotal evidence and current data are used to show that although the benefits of the "socio-virtual" seem self-evident, there is at the same time growing doubt cast upon its efficacy and it is posed a question for educators, sociologists, and socio-linguists: to find if "socio-virtual" socialization opens possibilities for future developments in socialization or if it limits what has been face-to-face processes of socialization and individuation in sociology. This inside-out aspect of "socio-virtual" is examined within the processes effects of socialization.

Key words: individual, community, virtual, socialization, socio-virtualization.

¹ Bu makale 2-5 Temmuz 2012 tarihinde Bayburt Üniversitesi tarafından düzenlenen IDEAL Konferansı'nda sunulan bildirinin geliştirilmiş halidir.

² Yrd. Doç. Dr., Mevlana Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,

ikurt@mevlana.edu.tr

1. GİRİŞ

Sosyalleşme bireyin topluma katılması ve toplumun sahip olduklarını alması olarak tanımlanabilir (Sezal, 2002). Sosyalleşme insani olanı ve insan davranışlarını öğrenmesidir. Bu açıdan sosyalleşme ile birlikte birey toplum içindeki rolleri uygun değerleri, tutumları, becerileri ve bilgileri öğrendiği interaktif bir sürecin içindedir. Bu süreç sayesinde toplum kültürü yeni kuşaklara geçmekte ve toplum norm değer ve inançlarını üyelerine nakletmektedir (Dönmezer, 1994). Toplumdaki diğer insanlarla etkileşim, onu tamamen insan haline dönüştürür. Birey bu zaman içinde kendi gelişimi yaşarken bir taraftan kendisini tanımaya başlar, diğer taraftan ise toplumun kültür olarak sahip oldukları değerleri alır. Bir anlamda toplumun içindeki diğer insanlar gibi toplumunun bir ürünü olur (Coser, 1987). Toplumsal bir varlık olan insan biyolojik büyüme sürecini tamamlarken, toplumsal normları ile bütünleşmekte ve kişiliği toplumsallaşma sürecinde oluşmaktadır (Arslantürk, 2000). Tezcan'a (1993)göre, toplumsallaşma, bireylerin gelecekteki rol performansları için gerekli uyum ve kapasitelerinin gelişmesidir. Böylece insanın sosyal ve kültürel gelişimi çocukluğundan yaşadığı çevrede şekillenir. İnsanın insanla ilişkisi şifahi ve yazılı dilin gelişimi ve yaşadığı çevreyi algılama bunların en başında gelenleridir (Kurt ve Ağayev, 2009). Doğduğu andan itibaren sosyalleşme araçlarının içinde olan insanın toplumun içinde yer alması ve davranışları bakımından zorluk çekmeden ailesinden ve çevresinden öğrenerek kendine toplumda bir yer edinmesi 'birey' olması sürecin her zaman devam etmesiyle insan açısından kolay olmuştur. Yani insanlar aralarına yeni katılan 'insan yavrusuna' nasıl yaşaması ve davranması gerektiğini geçmişten günümüze öğretirek-göstererek yetiştirmekte-sosyalleştirmektedirler.

Topluma katılım toplumsallaşma araçları olan aile, okul, arkadaş grupları ve kitle iletişim araçları ile olmaktadır (Coser, 1987). Birey gözünü açtığı ailede hayatı başlar ve etrafında olanları anlamaya çalışır. Çevresinde gördüğü insanları ve onlara benzeme, onlar gibi hareket etme, konuşma çabalarıyla artık toplumun bir ferdi olmaya başladığını hissettirir. Birey, formel olan eğitim sürecine dâhil olarak topluma ait olan tarihinden, coğrafyasından, edebiyatından değerlerine kadar ne varsa, eğitimin bireysel ve kültürel fonksiyonuyla toplumsallaşma süreci devam eder. Bireyin toplumsallaşma sürecinde etkili olan her faktörün günümüzde kendini hissettiren teknolojik reformlarla birlikte yeniden incelenmesi ve düşünülmesi gerektiği önem arz etmektedir (Erturgut, 2008).

Tarihsel süreç içinde toplumun sahip oldukları, bireye her zaman aile ve arkadaşlarıyla aktarılırken, daha sonra formal eğitimin ve kitle iletişim araçlarının da onlara katılması ile birlikte önceki duruma oranla sosyalleşme daha da hızlandığı söylenebilir. Birey, sosyal hayatın içinde birçok bilgiye ve duruma daha çabuk ulaşmaya başlamıştır. XXI. yüzyıl dünyasında insan aynı durumu yaşamakta ve toplumun yeni doğan üyeleriyle sahip olduğu topluma ait olanları paylaşmaya çalışmaktadır. Yalnız bu tarihi süreç günümüz insanın sosyalleşme araçlarıyla olan bağlantısını ve ya sosyalleşme araçlarının konusunu farklı konumlarda yaşamasını veya algılamasını ortaya çıkarmaya başlamıştır.

Geçmişe göre; insanlar günümüzde sosyal ortamlarda geçirdiği zamanı biraz daha sınırlandırmaya başlamışlardır. İnsan-makine arasındaki etkileşim, insanın daha hayata başlamasından itibaren makinelerle olan birlikteliği -televizyondan bilgisayara kadar- onun çevresiyle daha az vakit geçirmesine sebep olduğu söylenebilir. Toplumsallaşma araçlarının her birisi bu süreci kendi içinde farklı şekilde hissettirmekte ve yaşatmaktadır. Örnek olarak toplumsallaşma araçlarından yaşlılarla etkileşim gösterilebilir. Bireyin, Akranlarıyla birlikte paylaştıkları ve geçirdikleri zaman kendisini toplumun içindeki rollere hazırlanmasına ve daha rahat hareket etmesine fırsatlar sağlar. Toplumsallaşma bu katkılar devam ederken, kitle iletişim araçlarıyla olan bağlantısı veya onlardan yararlanması bireyin öğrendiklerini ve davranışlarını etkilemekte hatta artık akranlarıyla olan tutum ve davranışlarında da kendini göstermektedir.

Artık tutum ve davranışlar bilgisayar ve internete göre şekillenmeye başlamıştır. Akgül (2008), sanal ortamın ne kadar etkin olduğunu şu cümlelerle ifade etmektedir: "İnternetin temsil ettiği değişim, insanlığı Bilgi Toplumuna taşıyan devrimsel gelişmeleri içinde taşıyor. Bu köklü, sancılı ve uzun bir süreçtir. Youtube, dailymotion, facebook, geocities, twitter gibi sosyal paylaşım siteleri, çok ciddi bir toplumsal olguyu, yeni bir sosyal yapılanmayı temsil etmektedir. Youtube ve facebook, uluslararası kuruluşların, üniversitelerin temel dağıtım kanalı olmuştur. Cern, Nasa, Birleşmiş Milletler, ABD Kalp Vakfı, bunların arasındadır. BBC 6 dilde yayınlarının videolarını, youtube'a yerleştiriyor; NBC yada CBS eski programları sadece ABD'den izlenecek şekilde youtube üzerinden dağıtıyor. Kore'de yapılan Bilgi Ekonomisi konusunda Bakanlar Toplantısı kayıtları youtube üzerinden yayınlanıyor."

Toplum ve Sanallaşma

Haberleşme ve iletişim ağlarındaki gelişmeyle sanal ortamda, farklı sosyal ağlar çeşitlenmektedir. Bu sosyal ağlar, bilgisayarı, cep telefonunu ve bunlarla birlikte interneti kullanabilen her birey tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Bireylerin aktif olarak sosyal ağlardan yararlanma düzeyleri arttıkça, akla sosyalleşme araçlarına bir araç daha mı ekleniyor?" sorusu gelebilir. Bir başka deyişle, sanal dünyanın getirmiş olduğu sosyal ortamların bireylerin sosyalleşme süreçlerine dâhil olabileceği söylenebilir.

Aslında eklenen veya toplumdaki bireyin toplumsal olanı almasına yardımcı olan bir araçtan ziyade, araçların içinde fonksiyonel olarak işleyen bir durumdan söz edilebilir. 2000'li yıllardan önce televizyonun toplumdaki bireyler arasında özellikle aile içinde iletişimi azalttığı vurgulanmaktaydı. Evin bir köşesine ve aynı yöne bakan bireylerden bahsediliyor ve göz teması ve yüz yüze iletişimin azaldığı görülüyordu. Aynı şekilde yapılan akraba- komşu arasındaki ev ziyaretlerinde televizyon başköşeyi alıyor ve sohbet televizyonsuz bir ortama göre daha az iletişimle bitiyordu. Artık bir araya gelen bireyler bilgisayar ekranlarına bakarak oldukları sosyal ortamlardan çok uzaklaşabiliyorlar. Ortak bir noktaya bakmaktan ziyade aynı masa etrafında oturan insanlar farklı ekranlara bakarak bambaşka dünyalarda geziniyorlar. Böylece çevre ile olan iletişimleri de azalmaya başlamaktadır (Özdemir ve Usta, 2007). Toplumsallaşma

araçlarının da içinde işlevselliğini her geçen gün hissettiren bu vaziyet ‘toplumsal’ bir durumdur. Her bir toplumsallaşma faktörünün içinde ‘toplumsallaşma’nın etkisini görebiliriz.

Aile kurumunda, sanal ortamlarda çok vakit geçiren eşler ve çocuklar görülmekte hatta bu yüzden çeşitli sıkıntılar yaşayan aile bireylerinin olduğu söylenebilir. Sosyalleşmenin eğitim ayağında, okullarda internet olması çocuklar için en cazip işlerden birisi olurken, konuşulan konular arasında da artık internet ve onunla yaptıkları ve yapabilecekleri tarafa doğru kaymaktadır. Mahalledeki ve ya okuldaki arkadaş grupları, sanal ortamları olanlar için artık biraz daha ikinci planda kalmakta, arkadaş ortamı olanlarda yine sohbetlerinin içinde sanal olandan da bahsedildiği görülebilir. Kitle iletişim araçları ise sanal alanları ve sunduğu yeni teknolojik imkânlarla dünyanın dört bir yanından haberi olan insanı kendi etrafına yabancı yaptığı gözlemlenebilir. Komşuları ile iletişimi azalan insan, dünyanın farklı yerlerinde belki hiçbir zaman bir araya gelemeyeceği insanların durumlarından haberdar olabilmektedir.

Karşımıza çıkan insan tipi ‘toplumsal’ olmasıyla ne tam bu toplumun içinde yaşayan, ne de tam anlamıyla sanal dünyanın bir bireyi olarak hayatını sürdüren, bir önceki neslin insanın durumundan da uzaklaşan bir model olmaktadır. Oysa başka bir açıdan sanal ortam, yeni kültürlerin öğrenilmesi ve diyalogların kurulması, geliştirilmesi ve yeni toplumsal hareketlerin toplumsal ve siyasal söylemlerinin dolaşıma sokulması için de olanaklı bir dünya sunar ve/veya tasarlar (Binark ve Bayraktutan, 2008).

Toplumsallaşma

Büyüdükçe toplumla birlikte hareket eden, toplumdakilere benzeyerek toplumsallaşan insan, artık günümüzde ‘toplumsal’ ortamlarda daha çok vakit geçirmektedir. Toplumdan uzaklaşmaya başlayan birey kendisini bireysel anlamda meşgul eden ortamlarda zaman geçirmeye başladığı söylenebilir. Bu meşgulliyet mesleği ile başlayan, araştırma yapması, zamanını iyi geçirmek istemesi, yeni arkadaşlar edinmek isteyip, iletişimi ve haberleşmeyi etkin kılmasına kadar her şeyi kapsayabilir. ‘Toplumsal’ olan birey, ağ bağlantıları ve ‘ağların duyu ve duyguları’ ile sanal dünyada bir yer bulmaktadır. Sanal ortamda fiziksel davranış anlamında çok bir varlık gösteremeyeceği bir yerde durmakta, hem toplumun içinde faal olamamasından veya sanallığın içinde çok vakit geçirmesinden dolayı toplumun değerlerine ve sahip olduklarına bir yabancılaşma sürecine girmesi söz konusu olabilir.

Böylece birey kültürel olarak yığılarak gelen toplumun ortak değerlerinin içinde ne kadar bulunursa veya sanal ortamdan ne kadarını alabilirse, o kadarını yaşantısında pratik olarak uygulayıp, insani davranışlar sergilemeyi başaracaktır. Toplumun sahip olduklarına azar azar yabancılaşan, sosyal hayatın içindeki değerleri, normları, âdeti, gelenek-görenekleri tam olarak algılayamayan ve yarım yamalak hayatında yaşatan birey ‘toplumsal’ durumunu daha da pekiştirme ihtimali ile karşı karşıyadır. Çünkü rahat ettiği yer ve davranış olaraktan sorgulanmadığı ortam orası olacaktır. Böylece

sosyolojik ve psikolojik olarak başka süreçler yaşamaya başlayan insanların sayısı toplumlar içinde gittikçe artmaya başlama ihtimali ortaya çıkacaktır.

Toplumsanallığın Toplumsal Hayattaki Yansımaları

Daha çok insanın yaşamına getirdiği rahatlığı, kolaylıkları konuşulan sanal dünyaya, farklı açılardan bakmak ve sorgulamak da gerekir. Nitekim sanal dünyanın topluma kazandırdıklarıyla varlığını her zaman belli ederken, bir yandan da, toplumdan götürdükleri açısından da kendini hissettirmeye başladığı söylenebilir.

İnsanlarla interaktif olarak bir arada yaşamadan, insanı model almadan gelecek nesiller nasıl bir toplumsal hayatın içinde olacaklar? İleriki yıllarda etrafında insan gibi davrananları, hareket edenlerin giderek azalacağı bir sosyal hayat mı olacak?

Yeni insan tipinin aileden, eğitimden, arkadaş çevresinden ve kitle iletişim araçları ile nasıl şekilleneceği kendini tam anlamıyla gelecekte gösterecektir. Ailede küçük yaşlarda televizyon önünde bırakılan, daha sonra bilgisayarla tanışıp, meşguliyetini orada devam ettiren birey, eğitim kurumun içinde ise eski nesillere göre farklılıklar gösterecektir. Öğretmenlerin geleceğin toplumsanal çocuklarına ve bireylerine yaklaşma tarzı olarak daha donanımlı yetiştirilmeleri gerekecektir. Belki daha da sosyalleşmesi açısından neler yapılabileceğinin düşünüldüğü ve pratiğe geçirildiği yerler okullar olacaktır. Sosyal ilişkileri zayıflayan, toplumsal ve sosyal olandan çok sanal olanın ortaya çıkmasıyla, böylece bireyselliğin daha çok yaşanması, ilişkilerin veya paylaşımların sosyal ağlarla olması ve belki duyguların tam iletilmemesine sebep olabilir. Jest, mimik, göz, beden dilinin ‘toplumsanal’ ortamda tam görülebilmesi ve ya anlaşılacak olması, tam bir iletişimin kurulamaması bunun sonucunda da kaynak ve alıcı arasında sağlıklı bir iletişim kurulamamasına yol açabilir.

Aslında insan bunu kendi rızası ile yapmakta, toplumdan tecrit edilmediği halde toplumsanal olan davranışların yaygınlaşması ile ‘toplumsanal olana’ yeni bir anlam ve boyut kazandırma sürecine girmiştir. Sosyallığın azalması ile beraber toplumsal olandan, toplumsanal olanın ağır basması söz konusu olacaktır. Sosyal ortamların artık toplumsanal ortamlarda yavaş yavaş erimeye başlayan toplumsal değerlerin sosyal alandaki yerlerinin küçülmesi, sahip olunana yabancılaşmaya doğru gidilmesi olasılığı yüksektir. Bireyin sosyalleşmesi toplumsanal ortamlarda olacağı, sosyal ilişkilerinde buralardan güncellenmesi ihtiyacının doğabileceği durumlara doğru gitme olasılığı artmaya başlamıştır.

Makinalarla yarışa mı girdi, artık robotların üstün olacağı bir dünyaya doğru mu gidiyoruz probleminden ziyade etrafta insanların birbirleriyle olan etkileşimleri azalırsa acaba insanın psikolojik yapısında ve davranışlarında olacak değişiklikler insanı ve insani olanı başka bir tarafa doğru sürüklüyor?

Modern toplum, sınıflar arası hareketliliği, insanların yaşam tarzı ve tüketmelerine, boş zamanlarını nerede geçirdiklerine bakarak insanı ve onun sosyal yerini açıklamaya çalışır. Gelecekte toplumsanallığı ön plana çıkmış olan insanın yeri, insani olana ne kadar yakın, kaç insanla iletişim kurduğu ve hangi sosyal ağ üzerinden

kaç kişiyle irtibat kurduğuyla mı belirlenecek? Sosyal olana sanal olarak katılıp ağdaki arkadaşları ve ya evinden kaç defa çıktığıyla mı sorgulanacak?

Küresel ısınma ile beraber doğanın dengesi değişmeye başladı. Acaba toplumun dengesi de sanal olanın etkisiyle toplumsanal tarafa doğru kaymaya mı başladı? Artık sanal olanın ne kadar etkili olduğunu anlamak için etrafımızda giderek çoğalan ve ‘ben varım’ diyerek ortaya çıkan örneklerini gösterebiliriz. Tıp literatürüne de giren ‘internet bağımlılığı’nın toplumun vazgeçilmezi olma yoluna girdiğinin ve 17 Kasım 2011 de Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi’ne açılan polikliniğın bu hastalıkları tedavi etmeye çalışması toplumsanalığın kendini göstermesidir. Adı geçen devlet kurumunun açıklaması şöyledir: (www.bakirkoyruhsinir.gov.tr)

”İletişimi artırmak ve bilgi paylaşımını kolaylaştırarak araştırmacıların olanaklarını artırmak amacıyla ortaya çıkan internet, tahmin edileden hızlı yaygınlaşması ve popüleritesinin yüksek olması nedeniyle patolojik aşırı kullanımı ve buna bağlı sorunları da beraberinde getirmiştir. İnternet Bağımlılığı, işyeri ve okul performansının düşmesi, uyku bozukluğu, internetsiz bir hayatın çok sıkıcı ve boş gelmesiyle kendini gösteren sosyal yaşamdan yoğun bir biçimde geri çekilme, hatta internetin aşırı kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan kas ve iskelet sistemi problemleri ile belirli bir ruhsal hastalıktır. A.B.D ve Avrupa Ülkelerinde 1990’lardan itibaren literatüre girmeye başlayan bu bozukluğun yaygınlığı ülkemizde de artış göstermektedir. Bu nedenle 2012 yılı içinde açmış bulunduğumuz polikliniğimiz internet bağımlısı olduğu düşünülen kişilere randevulu olarak hizmet vermektedir.”

Ayrıca 1 gün boyunca Facebook-Twitter gibi sosyal ağlarla birlikte chat odalarından ayrılamayan insanların durumu toplumsallıktan artık toplumsanalığa yoğunlaşmalarının bir ürünüdür. Sayar (2008) bu sanal rahatsızlığı (İnternet Bağımlılığı) tanımlarken çeşitli kriterlerden yola çıkmaktadır. Sayar’a göre; eğer bir birey 12 ay boyunca aşağıdaki belirtilerin 4 veya daha fazlasını gösteriyor ise bu kişide ‘İnternet Bağımlılığı’ olduğu düşünülmektedir.

- İnternete bağlı değilken bile internet hakkında olan düşünceler
- Tatmine ulaşılması için giderek artan bir şekilde İnternet kullanımı
- İnternet kullanımını kontrol edememe
- İnternet kullanımını kesmeye veya harcadığı zamanı düşürmeye çalıştığında kişinin huzursuz hissetmesi ve daha çabuk sinirlenmesi
- İnternet kullanımını gerçek hayat problemlerinden bir kaçış gibi görmesi
- İnternette daha fazla zaman geçirmek için ailesine ve arkadaşlarına yalan söylemesi
- İnternet kullanımı yüzünden eğitim, iş veya kariyer fırsatını riske atması
- İnternet erişimi için harcanan olağandışı ücretlere rağmen kullanıma devam edilmesi

- İnternete bağlı olmadığı zamanlarda kişinin sosyal yaşamdan geri çekilmesi veya içine kapanması
- İnterneti ilk kullanmaya başladığı zaman ile karşılaştırıldığında şu anki kullanım süresinin uzaması

Aile bağlarının zayıflaması ve boşanma sebeplerinin arasına artık ‘internetle’ ilgili kelimelerin de girmesi toplumun içine giren kurdun nasıl toplumsallığı kemirmeye başladığının sesleridir. Hortoğlu (2010) sanal ortamdaki sosyal paylaşım sitelerinin boşanmalarda ne kadar etkili olduğunu araştırmış ve internetin evlilikleri nasıl etkilediğini 4 madde altında toplamış:

- 1)Tanışma kolaylığı nedeniyle aldatmalardaki artış
- 2)Sürekli sanal âlemden gezinme sonucu yaşanan depresyon ve mutsuzluk ve bunun aileye yansması
- 3)Bağımlılık nedeniyle eşe ayrılacak zamanın bilgisayar başında geçirilmesi
- 4)Sanal ilişkilerden dolayı eşten soğuma ve uzaklaşma

Sanal ortamda tanıştığı arkadaşıyla sonrasında sevgili olan ve ailesinin yanından kaçarak başka bir şehre gelen ergenlik çağındaki kızların varlığı bilinmektedir. İletişim makine aracılığıyla olmaktadır. Kişi hiç tanımadığı insanlarla diyalog kurabilmektedir.

Sosyal ortamlarda yaptığı zaman ayıplanacağı, dışlanacağı dürtüsel davranışlarını sanal ortamda rahatlıkla sergileyebilmektedir. Oluşturulan çeşitli ortamlarda bireyler toplumsal hayattan farklı roller ve isimlerle kendileri için yeni yüzler ve profiller oluşturmaktadır. Bunun en belirgin örneği, sanal dünyanın hayatı gibi oluşturulmuş ‘ikinci hayat’taki (second life) sosyal hayatın caddelerinde, sokaklarında ve mekanlarında gezer gibi dolaşan toplumsal bireyler oluşturmaktadır(<http://secondlife.com/>).

Sanal ortamda mahrem ve ayıp kavramının çok kullanılmadığını, toplum tarafından normal şartlarda oluşturulan normların çok önemsenmediği görülmektedir. Her yaşta insanın ulaşabileceği web sitelerinde kadın cinselliğinin istismar edildiği görülmektedir. Aile içinde anne ve babanın yatak odasına izin alınarak girilmesine rağmen, sanal ortamda çocuklar için böyle bir sınırlamanın yoktur.

Evlenmek isteyen bireylerin eşlerini internet aracılığıyla bulmaya çalıştığı, aile içinde problemleri olan bir ergenin sevgi ihtiyacını internet ortamında tanıştığı ve kim olduğunu tam olarak bilmediği bir yabancidan karşılamaya çalıştığına şahit oluyoruz.

Normal şartlar altında, sosyal ortamlarda söylemeye utandıdığı veya çekindiği ifadeleri sanal ortamda rahatlıkla ifade edebilmekte, fotoğraf veya filmlerini yabancı olanlarla paylaşabilmektedir.

İster istemez karşımıza şöyle bir soru çıkmaktadır: toplumsal hayatın içinde çok görünmeyen insan bu süreci nasıl karşılayacak ve ya nerede geçirecek veya toplum onu nasıl kazanacak?

Toplumunu oluşturan bireyleri bu sanal ortamdan uzaklaştıramayacağımıza göre; sanal ortamda yapılacak bir takım programlar ve faaliyetler önem arz edebilir. Örneğin; ilk ve ortaöğretim çağındaki bütün öğrencilerin tablet bilgisayarının olması buna ne kadar ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Böylelikle öğrenciler internet ağıyla sanal ortamlara, web sitelerine rahatlıkla erişebilecek. Öğretmenlerimizin bu teknoloji

harikası makinaları öğrencilerin öğrenim ortamından başka toplum hayatını da içerecek bilgilerle nasıl kullanılacağına dair yetiştirilmesi gerekir. Öğrencilerin sanal ortamdan sosyal ortama taşıyacakları durumlar, bilgiler kendi yaşantıları içinde ortaya çıkarak kendini gösterebilir. Buna örnek olarak çevre eğitimi için yapılan bir çalışma gösterilebilir:

Öğrenen birey, sanal ortamdan kaynaktaki bilgilerin akışına müdahale etmeden faydalanmakta, duyuşsal açıdan öğrenimi zenginleştirerek (görsel, işitsel, görsel-işitsel materyaller kullanarak) belli bir konu hakkında bilgi kazanımını sağlamaktır (Küçükçankurtaran, 2008). Çevre eğitimi (e-çevre) için, internet üzerinden yapılan bu çalışmada sanal ortamda öğrenenler, aşağıdaki tablo ile aktif ve pasif kullanıcı olarak açıklanmıştır.

Tipi	Kullanım şekli	Amacı
PASIF	<i>Ekranda sunulan bilgilerin müdahalesiz bir şekilde öğrenilmesi</i>	Bilgi kazanımı
AKTİF	<i>Belirlenmiş bir amaç doğrultusunda bilgilerin aranması</i> <i>Öğretmen tarafından tanıtılan bir çevre probleminin çözümüne katılma</i> <i>İnteraktif programlar kullanarak çevre olaylarını tanıma ve çevre problemleri için kişisel sonuçlarını çıkarma</i>	Gerçek çevreyi tanıma, sorunlarıyla karşılaşma ve bunlara karşı harekete geçmeyi öğrenme

Tablo 1: Öğrencilerin İnterneti kullanma tipleri

Aslında çevre eğitimi için yapılan bu çalışmadan yola çıkarak, başka alanlardaki çalışmalar açısından neler yapılabileceği ve toplumsal hayat için toplumsanallığın aktif bir biçimde kullanılabilceğinin bir göstergesi olabilir.

2. TARTIŞMA

Geçmişe bakarak insanlar günümüzde sosyal ortamlarda geçirdiği zamanı biraz daha sınırlandırmaya başlamıştır. Toplumda sosyal olandan bireysel olanlara yönelme, diğer insanlarla birlikte geçirilen zamanın günümüzden geleceğe doğru azalarak ilerlemesi durumunda sosyalleşmenin nasıl olacağı ve ya insanın ne kadar sosyalleşebileceği ve ya bu gün hayatın içinde olanlardan gelecekteki insanlarda ne kadar kalabileceği konusunda önceden olduğu kadar net izlenimler alınamamaktadır. Toplumsallaşma, toplumun norm değer ve inançlarını üyelerine nakletme mekanizması ve aynı zamanda kişilik ve özbenlik kazanmasını da sağlamaktadır (Dönmezer, 1994).

Sonuç olarak bu çalışmada aşağıdaki soruların tartışılması ve araştırılması önerilmektedir:

1. Kişilik ve özbenlik kazanımını toplumda edinen ama artık toplumsal hayatın içinde çok görünmeyen insan, bu süreci nasıl karşılayacak ve ya nerede geçirecek veya toplum onu nasıl kazanacak?

2. Şu an geçmişte yaşayan insanların seyahatlerinden bahsederken onların atlarla, develerle uzun yolculuklar yapmasını masal gibi anlatan günümüz insanı, acaba ilerideki nesiller tarafından nasıl anlatılacak? Günümüz insanı için, ‘o zaman insanlar yüz yüze konuşurlarmış veya kalabalık iş yerleri ve alışveriş mekânları varmış, davranışları ve konuşmaları şöyleymiş’ diye tasvir etmeye çalışacakları bir ‘toplumsal hayat’ mı ortaya çıkacak?

3. Sosyal ağlarla ve her türden Türkçe yayın yapan web siteleri aracılığıyla yeni kuşağımıza kültürümüzü nasıl aktarabilir ve sosyalleşmelerini toplumsal ortamda nasıl sağlayabiliriz?

4. Yapılandırılmış okul ve iş ortamından sonra, bilgisayar başında geçirilen yapılandırılmamış zamanı, sağlıklı sosyalleşme adına nasıl geliştirebiliriz?

5. Bilgisayar, internet kullanımı davranışını sosyalleşmesini engellemeden, bağımlılık haline almadan nasıl yapılandırabilir, bu davranışı sağlamak için nasıl bir sosyal norm oluşmasını sağlayabiliriz?

‘Toplumsallaşma’ durumunu en verimli şekilde kullanarak toplumsal olana ve toplumsallaşmaya nasıl katabileceğimiz konusunda beyin fırtınası yapmaya ihtiyacımızın olduğu çok açıkça görülmektedir.

3. KAYNAKLAR

- Akgül, M. (2008). İnternet Yasakları için STK Önerileri. *inet-tr’08 - XIII. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri*, 22-23 Aralık 2008, s.195, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Arslantürk, Z. & Amman, T. (2000). *Sosyoloji*. İstanbul: Kaknüs
- Binark, M. & Bayraktutan-Sütcü, G. (2008). Silkroad Online’da Sanal Cemaat İnşası ve Türk Klan Kimliği. *inet-tr’08 - XIII. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri*, 22-23 Aralık 2008, s.133, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Coser, L. & Nock, S. & Steffan, P. & Rhea, B. & Merton(editor), R. (1987). *Introduction To Sociology*. Second Edition, USA.
- Dönmezer, S. (1994). *Toplumbilim*. İstanbul: Beta.
- Ertugut, R. (2008). İnternet Temelli Uzaktan Eğitimin Örgütsel, Sosyal, Pedagojik ve Teknolojik Bileşenleri. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, Cilt 1, No 2: Mayıs 2008.
- URL-1, <http://secondlife.com/> adresinden 07.07.2012 tarihinde indirilmiştir.
- URL-2, http://www.bakirkoyruhsinir.gov.tr/tr/tani-ve-tedavi-birimleri/ayaktan-tedavi-birimleri/psikiyatri/internet-bagimlilik_43.html adresinden 01.07.2012 tarihinde indirilmiştir
- URL-3, <http://www.banadersanlat.com/index.php/makaleler/bilim/1544-boanma-sebepleri-ve-nternet-anketi-sonuclar.html> adresinden 07.07.2012 tarihinde indirilmiştir.

- URL-4, <http://www.kemalsayar.com/sayfalar.asp?s=168> adresinden 01.07.2012 tarihinde indirilmiştir.
- Kurt, İ. ve Ağayev, E. (2009). Bilgisayar ve İletişim Teknolojilerinin Kullanımı Sosyal Pedagojiye Karşı (Mı?). *The 3rd International Conference on Application of Information and Communication Technologies Conference Proceedings*, 14- 16 Oct. 2009. s.154-156. Baku.
- Küçükçankurtaran, E. (2008). Çevre Eğitiminde İnternetin Kullanımı: Çevreye Karşı Olan Sorumluluklarımızın Farkına Varmamızda İnternet Nasıl Etkili Olabilir? - *inet-tr'08 - XIII. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri*, 22-23 Aralık 2008, s.207, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Özdemir, S. & USTA, E. (2007). İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin İnternet Kullanım Amaçlarının İncelenmesine İlişkin Bir Araştırma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Sezal, İ. (der.), (2002). *Sosyolojiye Giriş*, Ankara: Martı Yayınları.
- Tezcan, M. (1993). *Eğitim Sosyolojisinde Çağdaş Kuramlar ve Türkiye*. Ankara Ü. Basımevi, 15.